

УДК 07.63:359.07

В.Б. Кононов¹, В.С. Клименко²

¹Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

²Національна академія оборони України, Київ

КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ

Проаналізовані існуючі педагогічні експерименти та відзначені особливі якості викладача-дослідника та необхідність розробки типових методик проведення педагогічних експериментів.

педагогічний експеримент, викладач, типова методика

Вступ

Етап суспільного розвитку, що має місце в Україні, в початку ХХІ сторіччя, характеризується нагромадженням безлічі проблем в економічній, соціальній, науковій, а також в освітній сферах. Складником сфери освіти є військова освіта, від якості якої певною мірою залежить стан Збройних Сил України в цілому. Основна проблема військової освіти в нинішній час – підготовка висококваліфікованих офіцерів в умовах як позитивних, так і негативних факторів розвитку держави. Все це породжує проблему створення ефективної підготовки військових фахівців. Виникає питання: що необхідно зробити, щоб вирішити цю проблему?

Найбільш економічним, а найголовніше, тим що дозволить отримати обґрунтовані наукові результати педагогічної оцінки, є шлях педагогічних досліджень. Тому дослідження, пов'язане з класифікацією педагогічних експериментів в процесі підготовки курсантів ВВНЗ являє собою важливу військово-наукову задачу, актуальність якої визначається необхідністю підвищення якості навчання курсантів ВВНЗ.

Аналіз літератури. Аналіз педагогічної літератури [1 – 10] показує, що педагогічні дослідження краще всього проводити за допомогою педагогічного експерименту, який можна класифікувати за двома ознаками – за тривалістю, людськими і матеріальними ресурсами, що залучаються до проведення експерименту.

В нинішній час накопичений великий досвід проведення педагогічних експериментів, розроблена теоретична база їх проведення [3, 6, 8]. Однак теоретичні положення в роботі [3, 6, 8] недостатньо відображають специфіку навчального процесу в військових вузах і спираються в ряді випадків на класичну теорію планування експериментів. Окрім цього, знання кількості теоретичних положень не ілюструється конкретними результатами педагогічних експериментів.

Мета статті. Визначення класифікації педагогічних експериментів в процесі підготовки курсантів ВВНЗ.

Основний матеріал

Яким чином можна педагогічно оцінити якість підготовки курсантів ВВНЗ? Як розуміти певні прийоми та способи вирішення цієї наукової проблеми що є методом дослідження педагогічної оцінки яко-

сті курсантів ВВНЗ [3]? На це питання в змозі дати відповідь проведення науково-педагогічних досліджень, стержнем яких є проведення педагогічного експерименту (ПЕ).

Згідно з наказом Наказ Міністра оборони України та Міністра Освіти і науки України від 13.04.05 № 221/217 (Інструкція про організацію освітньої діяльності у ВВНЗ ЗС України та військових навчальних підрозділах ВНЗ України, ст. 4.3) [1] одним з основних форм і напрямів методичної роботи ВВНЗ є “проведення Педагогічних (методичних) експериментів і втілення їх результатів в навчально-виховний процес, вивчення та реалізація навчально-виховного процесі вимог керівних документів, передового педагогічного досвіду та досвіду бойової підготовки військ (сил).” Як визначає педагогічна енциклопедія [10]: “Педагогический (методический) експеримент – научно-поставленный опыт в области учебной или воспитательной работы, наблюдение исследуемого педагогического явления в созданных и контролируемых исследователем условиях”.

Мета педагогічного (методичного) експерименту визначена Інструкцією [1] ст. 4.13: “Педагогічні (методичні) експерименти організуються і проводяться з метою перевірки на практиці результатів наукових досліджень галузі військової освіти та педагогічної науки. Втілення в навчальний процес рекомендацій, заснованих на результатах наукових досліджень, здійснюється після їх експериментальної перевірки, обговорення на кафедрах, розгляду на вченої раді ВВНЗ (факультету).”

Архангельський С.І. в [7] запроваджує поняття дидактичного експерименту: “Дидактическим экспериментом называется исследование, проводимое с целью выяснения эффективности применения методов, средств, форм, приёмов и нового содержания обучения. ... Педагогическая наука широко использует эксперимент. Методы дидактического эксперимента развиваются и совершенствуются, приобретают новое содержание. Возникают новые вопросы педагогического экспериментирования с использованием более строгих методов его проведения”.

При цьому повинні бути чітко сформульована мета ПЕ, яка направлена на вивчення властивостей об'єкта дослідження. Пропонуємо таку класифікацію ПЕ.

Глобальні ПЕ. Метою таких експериментів можуть бути оцінка ефективності тієї або іншої схеми освіти в Україні, оцінка ефективності діяльності різноманітних ВВУЗІВ та ін. Такі ПЕ повинні проводитися Міністерством Освіти і його підрозділами на протязі ряду років з притягненням великих педагогічних колективів і тих, хто навчається.

Великомасштабні ПЕ, їхньою мстою можуть бути оцінка якості фахівців, що випускаються, визначення ефективності системи управління ВЗУ-ЗОМ та ін. Такі ПЕ повинні проводитися в рамках на протязі одного циклу навчання (5 років) з притя-

гненням значної кількості тих, хто навчається, і науково-педагогічних працівників.

Окремий ПЕ. Педагогічні експерименти такого класу проводяться, як правило, в рамках однієї навчальної дисципліни з участю одного або декількох потоків на протязі одного-двох навчальних семестрів (одного навчального року). Метою таких ПЕ можуть служити, наприклад, оцінювання ефективності технічних засобів навчання, ефективності методики викладання конкретної навчальної дисципліни, ефективності застосування обчислювальної техніки при управлінні навчальним процесом ВВНЗ і т.д.

Ефективна реалізація зазначених педагогічних експериментів неможлива без детально розроблених методик їхнього проведення, притягнення додаткових матеріальних і людських ресурсів.

Мікро-ПЕ. Це експеримент, який найбільш часто зустрічається в педагогічній практиці, і не вимагає особливих зусиль для його підготовки і проведення. Метою мікро-ПЕ можуть бути: оцінка відношень до навчального заняття або дисципліни в цілому, вивчення мотивів навчання курсантів та ін. Такі експерименти проводяться за короткий час, який необхідний для опитування й обробки результатів опитування.

Проведенням педагогічного експерименту займається викладач дослідник. Відзначимо особливі якості, які він повинен мати.

Сучасний викладач-дослідник повинен володіти засобами формального подання знань про предметну галузь з метою моделювання її основних елементів і процесів; уміти вибирати і обґрунтовувати показники, які характеризують саме ті явища і властивості навчального процесу, що піддаються дослідженню.

Окрім цих знань, викладач-дослідник повинен вільно володіти методами обробки отриманих в результаті ПЕ даних, використовуючи при цьому непараметричні методи статистики, методи регресивного аналізу, а для оцінки якісних показників - методи експертних оцінок.

Очевидно, великий обсяг знань наукових основ ПЕ не дозволяє більшості викладачів ВВНЗ проводити педагогічні дослідження в повному обсязі для вдосконалення навчального процесу.

Однак певні труднощі переборні за умов розробки типових методик проведення ПЕ, притягнення колективу дослідників до ПЕ, який складається як з фахівців, що знають досконало предметну галузь, так і фахівців, що володіють формальними засобами подання знань і сучасною обчислювальною технікою.

Висновки

В результаті проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

1. Всі відомі на практиці педагогічні експерименти можуть бути розбиті на глобальні, великома-

сштабні, окремі та мікро-педагогічні експерименти.

2. Відзначені особливі якості, які повинен мати викладач дослідник при проведенні ПЕ.

3. Відзначено необхідність розробки типових методик проведення ПЕ, притягнення колективу дослідників до ПЕ, який повинен складатися як з фахівців, що знають досконало предметну галузь, так і фахівців, що володіють формальними засобами подання знань і сучасною обчислювальною технікою.

Список літератури

1. Інструкція про організацію освітньої діяльності у ВВНЗ ЗС України та військових навчальних підрозділах ВНЗ України // Наказ Міністра оборони України та Міністра Освіти і науки України від 13.04.05 № 221/217.

2. Організація навчально-виховного процесу. Методичної та наукової роботи у вищій військовій школі: Підручник / І.В. Біжан та ін. – Х.: ХВУ, 2001. – 410 с.

3. Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

4. Подоляк Я.В. Лусс Э.Я., Найдёнов Б.В. Актуальные проблемы психологии и педагогики высшей военной школы. Учебное пособие. – Х.: ХВУ, 1997. – 291 с.

5. Лусс Э.Я. Педагогика высшей военной школы. Учебное пособие. – Х.: ХВУ, 1997. – 291 с.

6. Архангельский С.И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школы. – М.: Высш. шк., 1976. – 200 с.

7. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его основные закономерности и методы. – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.

8. Архангельский С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе. – М.: Высш. шк., 1974. – 384 с.

9. Введение в научное исследование по педагогике / Под ред. В.И. Журавлёва. – М.: Просвещение, 1988. – 239 с.

10. Педагогическая энциклопедия. В 4 т. Т. 4. – М.: Советская энциклопедия, 1968. – 430 с.

Надійшла до редколегії 28.06.2007

Рецензент: д-р техн. наук, проф. Л.Ф.Купченко, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.